

hold til de andre partier er vederhæftig, ligesom der tages et rimeligt hensyn til at medtage samfundstilstandene som baggrund for partiets arbejde og standpunkter, tredivernes arbejdsløshed karakteriseres således udmærket med et par citater fra Oskar Hansens digt »Frygt os!« og fra Leck Fischers »Det må gerne blive mandag«. Udviklingen inden for ungdomsbevægelsen er fulgt med særlig opmærksomhed, her mærkes måske forfatterens personlige engagement stærkere end i de andre afsnit. Det kommer tydeligst til udtryk, når han skildrer omsvinget fra D. s. U.'s kulturperiode i 20'erne til den mere saglige linie fra først i 30'erne. Poul Hansens vurdering af kulturperioden med dens interesse for digtning, kunst m. m. er kritisk, hvor en mere historisk betragtning ville sammenligne arbejdet i disse år med den bredere kulturelle påvirkning, som landbouddommen fik gennem højskolerne i de foregående generationer. Mødet med digtning og kunst i ungdomsforeningen har præget både en ledergeneration i partiet og mange, for hvem arbejdet i ungdomsbevægelsen blev den eneste nærmere kontakt med partiorganisationen.

Folketingsmand Poul Hansen har med sit værk udført et pionerarbejde inden for dansk samtidshistorie og fremlagt det i en fængslende form. Som kildeskrift vil det blive søgt nu og i fremtiden, læsningen af det vil kalde på principielle, metodiske overvejelser og inspirere til nye detailundersøgelser.

Vagn Dybdahl.

Johs. Brøndsted, Svend Aakjær og Jens Sølvsten: Danmark før og nu. Sjælland. (Hassing, 1955). 462 s.

Hassings forlag er med dette bind begyndt på den sidste del af det store værk, hvis jyske del blev afsluttet i 1954. Som Jylland blev dækket af tre dele, vil man tage øerne i tre bind, et om Sjælland, et om Fyn og øerne og endelig et med København, Færøerne og Grønland. Værkets tilrettelægning er uændret, og forfatterne for en del de samme, når det gælder de samlede afsnit: Natur og landskab, gejstlig og verdslig inddeling, historiske tildragelser, stednavne, oldtidsminder, kirker, herregårde, byggeskik, næringsliv og træk af åndslivet. Disse afsnit oplager omkring halvdelen af værket og giver som hovedregel gode og interessante oversigter, ikke mindst for en del områder, hvor litteraturen ellers ligger spredt og utilgængelig. Resten af bindet optages af skildringer af købstæder og landkommuner (dette afsnit, ved Arthur Fang, er trods den vanskelige opgave løst i en fængslende form); købstæderne er behandlet af 15—16 forskellige forfattere, måske kunne en noget større ensartethed have været gennemført her. For billedredaktionen, der i dette værk er særlig betydningsfuld, har S. Ingeman Jensen ansvaret, og der er al mulig grund til at anerkende udvalget og ikke mindst billedteksterne, der kendetegnes af positive oplysninger i en nøgtern stil uden unødvendige kruseduller.

Vagn Dybdahl.

C. Klitgaard: Vrensted Sogn. (Udg. af Historisk Samfund for Hjørring Amt. I kommission hos Ellen Poulsens Boghandel, Hjørring, 1955). 224 s.

Den foreløbig sidste bog i den lange række, som postmester Klitgaard har udgivet under sin næsten 60-årige forfattervirksomhed, handler om Vrensted sogn. Den er blevet til på tilskyndelse af afdøde sagfører Anders Olesen, Nørre-

sundby, der sammen med en søster har understøttet værket om deres fødesogn en lille snes kilometer sydvest for Hjørring. Som alt, hvad Klitgaard har skrevet, udmærker den foreliggende bog sig ved grundighed og soliditet, opbygget som den er på et materiale, der er samlet sammen i arkiverne gennem næsten fyrretyve år. Indgående fortælles der om kirke og præster, skoler, degne og skoleholdere, om de enkelte ejendomme, deriblandt »Slottet« med et nu næsten forsvundet voldsted, om kloge koner og smugkroer m. m. En særlig omtale får den vidtløftige degn Martin Dietz, som der i 1818 måtte udkommanderes 200 soldater for at få arresteret. Meget udførligt behandles ligeledes en mordsag fra 1850, som forfatteren med rette finder af betydelig kulturhistorisk interesse, fordi mange personer var inddraget i den, og mordplanerne var kendt af mange, før mordet fandt sted. Ikke mindst indeholder bogen en vrimmel af oplysninger til sognets personalhistorie. Detaljer er bogen rig på — og det er jo detaljerne, der er det stof, hvoraf en bog opbygges — men ånden, der skulle levendegøre stoffet, den malende og livlige fremstilling, der først for alvor får fortiden til at træde frem af excerptsamlingens grav, mangler.

Carl Lindberg Nielsen.

Otto von Spreckelsen: Viborg bys borgerbog 1713—1860. (Viborg byhistoriske arkiv. Publikation nr. 3, 1955). 469 s.

Det er ikke mange borgerbøger, der mellem år og dag er udgivet fra danske købstæder — hidtil kun tre, nemlig Tønder 1937 ved Ludvig Andresen, Haderslev 1940 ved Thomas Otto Achelis og Vejle 1944 ved Jørgen Swane; heraf er de to førstnævnte på tysk. I og for sig er det yderst forståeligt, om de lokale forskere i nogen måde viger tilbage for værker af denne art, rene samlingsarbejder, som de er, vanskelige at udføre med deres krav om en så godt som fuldkommen kontrol, og endelig måske lidet spændende og afvekslende.

Imidlertid kan det ikke noksom fremhæves, at borgerbøgerne for historikere af snart sagt alle afskygninger er af overordentlig værdi, og man kan kun ønske, at der var flere, der havde lyst og lejlighed til at øge rækken. Een forøgelse har den fået i år fra Viborg, udarbejdet af Otto von Spreckelsen på grundlag af 30 års notater fra en lang række forskelligartede arkivalier og trykte kilder. 30 år og 469 sider, det har ikke noget forhold, og dog unddrager arbejdets tidsmæssige omfang sig ganske en vurdering. Det er beundringsværdigt dygtigt gjort, og der er kommet en virkelig god håndbog ud af det. De enkelte borgerskaber er opstillet kronologisk, men er lette at finde rundt i ved hjælp af person- og stedregister, og takket være den store kildemasse har det været muligt at medtage en lang række oplysninger, som ikke fremgår af de almindelige borgerskabsregistre, ikke blot vedrørende afstammings- og ægteskabsforhold, men også f. eks. offentlige tillidshverv. Som grundlag for personalhistoriske og sociologiske undersøgelser vil bogen være udmærket, og materialet har i øvrigt allerede i mindre omfang været i brug, nemlig i rigsarkivar Svend Aakjærs afsnit i Viborg købstads historie.

I sin indledning erklærer forfatteren sig bevidst, at der vil være fejl i bogen; han kunne også have anført, at den lige så utvivlsomt ville have mangler; ikke få har drevet håndværk eller handel uden at være opført i officielle lister. Anmelderen har forsøgsvis gennemgået Erhvervsarkivets samling af håndværks- og handelsarkiver fra Viborg før 1860 og konstateret, at 7 af 33 ikke er anført i borgerskabsbogen.